

## DRØFTINGSNOTAT 2017/18.

I og med ny [samfunnsplan for Seljord kommune 2017-2029](#) er det viktig at elevar, foreldre og tilsette ved skulane drøftar kva som skapar **det gode livsløp**:

*"Born og unge skal ha eit særskilt fokus i planperioden, og ein må fokusere på eit trygt og inkluderande oppvekstmiljø som gir høve til å oppleve meistring gjennom naturleg utvikling av evner og interesser" (s. 7).*

I løpet av 2018-2019 skal kommunen utarbeide **kommunedelplan** for skule og oppvekst. Kommunalsjef for skule og oppvekst inviterer difor til dialog om nokre sentrale utviklingsområde:

1. Fem dagar skule for alle elevar. **Frist for uttale 3.11.2017.**
2. Matsservering i skulen. **Frist for uttale 3.11.2017.**
3. Lekser i skulen. **Frist for uttale 1.2.2018**

Alle innspel sendast elektronisk til kommunalsjef for skule og oppvekst:

[ronde.schade@seljord.kommune.no](mailto:ronde.schade@seljord.kommune.no)

## Fem dagar skule for elevar 1.-4. klasse

Dei siste åra har timetalet for elevar barnetrinnet stadig auka og vi har t.d. utvida timetalet for 5. klasse i fleire omgangar. Frå hausten 2017 går 5. klasse på skulen fem dagar gjennom heile skuleåret. Det er grunn til å tru at timetalet i grunnskulen vil auke også i åra framover, det vil da vere 1.-4. klasse som må auke timetalet. Seljord er ein av få kommunar som framleis har ein heil fridag for dei minste elevane. Kommunestyret fatta dette vedtaket 30.3.2017:

*"Seljord kommune ynskjer fem dagar skuleveke for alle elevar i grunnskulen frå skuleåret 2018/19, med timetal som det går fram av nasjonal fag- og timefordeling og ber administrasjonen starte planarbeidet saman med skulane og leggje saka fram på nytt i budsjetthandsaminga hausten 2017."*

Med ei slik ordning vil elevane vere på skulen frå morgon til lunsj, om lag 3,5 timar á 60 minutt kvar dag. Kortare dagar vil føre til betre og kortare læringsøkte for dei yngste elevane, men også auka behov for tilsyn/SFO for fleire elevar enn i dag.

Kommunen vil leggje til rette for utvida SFO-ordning ved begge barneskulane, frå lunsj til kl. 16.30. Ein ynskjer også å samarbeide med lokale idrettslag og kulturskule for å utvide aktivitetstilbodet i samband med opphaldstida på SFO.

*Seljord kommune ynskjer innspel frå elevråd, foreldreråd og skulane ang innføring av fem dagar skule for elevane frå 1. til 4. trinn hausten 2018.*

## Matsservering i skulane.

Seljord kommunestyre fatta dette vedtaket 30.3.2017:

*"Seljord kommune er positiv til å innføre skulemat for alle elevane i skulen, og ber administrasjonen jobbe vidare med ulike måtar dette kan realiserast på i framtida."*

Frå saksutgreiinga: *"Elevar ved ungdomsskulen betalar i dag 10 kr per dag for enkel brødmatt, pålegg, mjølk/juice og varm mat ein gong i veka. På årsbasis utgjer dette 10 x 190 skuledagar = 1 900 kr som blir betalt med 950 kr vår/haust. Eigenbetaling for matsservering er vurdert av departementet som innanfor "gratisprinsippet" i skulen. Ein rår likevel ikkje til å auke prisen for mykje, da dette truleg vil føre til at fleire vel ikkje å bruke ordninga. Differensiert eigenbetaling vil uansett ikkje kunne fullfinansiere kantinedrift slik at det blir "sjølvkost". Ein rår også til at eigenbetaling for skulemat "bare" blir rekna med utgangspunkt i at sjølve maten skal vere sjølvfinansiert. Ressursar til assistentar/kjøkkenhjelp må vere fullfinansiert av kommunen."*

*Seljord kommune ynskjer innspel frå elevråd, foreldreråd og skulane om innføring av skulematordning for alle elevar.*

## Lekser i skulen.

Enkelte norske skular har i fleire år prøvd ut "leksefri skule". Mange meiner at redusert leksemengde fører til auka trivsel og læringsutbyte i skuletida. Andre meiner at lekser er viktig for å auke læringstrykket og lære elevane gode arbeidsvanar. "Arbeidsdagen" til norske elevar blir stadig lengre med fleire timar på skulen og SFO. Ei vanleg skuleveke på barneskulen i 2017 er om lag 4 timar lengre enn i 1987 og i tillegg startar elevane eitt år tidlegare på skulen.

Frå skuleåret 2018/19 ynskjer Seljord kommune fem dagar skule for alle elevar. Det er ynskjeleg at ein samstundes vurderer den kommunale praksisen i høve til heimearbeid/lekser.

*Seljord kommune ber om innspel frå elevar, foreldre og lærarar om lekser/heimearbeid slik det blir praktisert i dag. Bruk gjerne punktene i vedlegg 1 og 2 som diskusjonsgrunnlag (vedlegg).*

## Vedlegg 1: "LEKSER I SKOLEN.

- I land der lærere og elever tilbringer mye tid i klasserommet er effekten av hjemmelekser på skoleresultater størst, ifølge en analyse av 16 OECD-land.
- I USA tilbringer lærerne 1.097 timer i klasserommet, mens tallet er 874 timer for lærerne i Australia. Til sammenligning tilbringer lærerne i Norge 741 timer i klasserommet.
- Effektene av lekser på skoleresultater er størst og bidrar mest til bedre prestasjoner i USA. Deretter følger Australia og Østerrike.
- Forskere finner imidlertid ingen sterk sammenheng mellom bruk av lekser og skoleresultater i Norge, Nederland, Italia, Tyskland, Tsjekkia, Danmark, Japan, Nederland, New Zealand, Slovakia og England.
- I nesten samtlige land, inkludert Norge, er effekten av lekser størst for jenter.
- 36 prosent av norske foreldre svarer at de føler de kommer til kort som leksehjelper av og til, og 3 prosent svarer at de alltid kommer til kort.
- 38 prosent av foreldrene sier at de ikke opplever at leksen er tilstrekkelig forklart på skolen, og 18 prosent sier at leksen er helt nytt stoff.

- Selv om det er en internasjonal trend at lekser har en liten, positiv effekt på elevenes skoleprestasjoner, er det ikke snakk om store utslag. Faktisk bare en tidels karakter for Norges del, bekrefter professor Torberg Falch ved NTNU i Trondheim.

Når forskerne ser på niåringenes skoleprestasjoner etter kjønn, har lekser ingen positiv effekt for gutter overhodet. Samtidig viser det seg at land som har lange skoledager, for både lærere og elever, også er de landene som opplever at lekser gir størst gevinst. Best ut kommer USA, som sammen med Australia og Østerrike er de landene der lekser i størst grad bedrer skoleprestasjonene.

### Lekser kan skape forskjeller

SSB-forsker Marte Rønning har i flere år sett på effekten av lekser i Norge og resten av Europa, og står bak den nye undersøkelsen sammen med Falch. Hun mener forskjellene i leksenes effekt på læring kan skyldes at landene bruker hjemmelekser til ulike ting.

- I land med lange skoledager kan det tenkes at lekser brukes til repetisjon eller pugging av stoff elevene allerede har gjennomgått på skolen. I land med kortere skoledager har man gjerne mindre tid til å gjennomgå nytt stoff - som igjen øker kravet til hjemmearbeid, sier Marte Rønning.

Hun mener dette gjør norsk skole mer sårbar for foreldrebakgrunn. Jo mer som skal læres og løses i en hjemmelekse, desto større innvirkning vil foreldrenes bakgrunn og bidrag ha på elevprestasjonene, påpeker Rønning.

Faren er at leksene snarere forsterker enn demper sosiale forskjeller. Hvis krav og ambisjoner i skolen øker, og mer og mer ansvar veltes over på foreldrene, vil ulikhetene forsterkes. Noe vi allerede ser ved at det er elever fra ressurssterke hjem som har størst nytte av lekser, framholder Rønning.

### **Invaderer barnas liv**

Instituttleder og professor Ola Stafseng ved Pedagogisk forskningsinstitutt på Universitetet i Oslo mener funnene gir grunn til bekymring. - Det er grunn til å frykte at lekser i økende grad produserer forskjeller mellom elevene. Ressurssterke foreldre hjelper ungene fram, mens ressursvake foreldre ikke har så mye å bidra med. Lekser blir en tidstyv det er vanskelig å forsvare, sier Stafseng.

- Jeg mener lekser er en uting som frarøver ungene barndommen. Meningen med å være barn er ikke å bli voksen, men å være barn lengst mulig. Dagens skole invaderer barnas liv og fritid på en måte som er helt uakseptabel, fortsetter han.

SSB-forsker Marte Rønning etterlyser en ny leksedebatt. Norske elever bruker stadig mer tid på skolearbeid, ifølge Statistisk sentralbyrå. Samtidig ønsker en av to norske foreldre å avskaffe lekser, ifølge Foreldreutvalget for grunnopplæringen som har spurt nesten 1.900 foreldre i grunnskolen om deres syn på lekser. (2013)

- Vi trenger en debatt både om mengden lekser, og hva slags hjemmelekser det er hensiktsmessig å gi. Våre funn tyder på at lærerne bør unngå å gi lekser som innebærer at elevene skal lære seg nye ting hjemme på egen hånd, sier Rønning."

Kjelde: forskning.no

Sjå også SSB.no: <http://www.ssb.no/118772/ingen-sterk-sammenheng-mellom-bruk-av-lekser-og-skoleresultater>

Vedlegg 2: "**Leksefri skole**". Av Gunnar Aarstein, rektor Digermulen skole, Vågan kommune, Nordland.

*Alle barn skal føle seg trygge på at læreren er glad i dem*

*Alle barn skal kunne lykkes med skolearbeidet*

*Alle barn skal kunne møte på skolen med god samvittighet og uten frykt for å møte læreren*

Dette er avgjørende for at barna skal lære i skolen. Mye kan ødelegge det gode forholdet mellom elev og lærer. Lekser er blant dem.

På bakgrunn av mine 37 år som lærer, hvorav 17 år i vår leksefrie Digermulen skole, våger jeg påstanden: **Leksenes viktigste funksjon er å skape skoletapere og fortvilte foreldre.**

Lekser er en konvensjon. Lekser er ikke påbudt i noen læreplaner. Lærerne gir lekser fordi de selv fikk lekser på skolen – på tross av at forskning slår fast at lekser bare gjør de flinkeste jentene litt bedre og de svakeste elevene dårligere. Forskinga er entydig på at lekser bidrar til å reproducere skillene i forhold til å gjøre det godt eller dårlig på skolen.

Hvorfor greier ikke grunnskolen å holde oppe elevenes motivasjon gjennom mellomtrinnet og ungdomstrinnet? Kan det ha noe med lekser å gjøre?

### **Om hvorfor læringa blir mer effektiv når vi tar bort leksene**

Øving gjør mester! Ja, men lekser forpester. Om alle elevene hadde gjort leksene sine, da ville lekser ha hjulpet på læringa. Men slik er ikke *virkeligheten*. I alle skoler med lekser er det noen som sjelden eller aldri *gjør* leksene. Det får konsekvenser ikke bare for dem selv, men også for læringsmiljøet, for uro i timene, for hærverk og for mobbing og for de flinke elevene som gjør det de skal. Det hjelper lite å si at lekser er bra for repetisjonsarbeidet, når vi vet at noen ikke gjør leksene. Det finnes riktignok forsknings-rapporter som konkluderer med at lekser virker, men de har undersøkt i skoler som gir lekser og finner ganske riktig ut at de elevene som gjør leksene, lærer mer enn de som ikke gjør, i alle fall i USA. John Hattie, anerkjent professor fra New Zealand derimot, sier at av de ting som betyr noe for læringa, kommer lekser svært langt ned på lista. Forsking i Norge konkluderer med det samme.

Skal lekser virke, forutsetter det at ALLE gjør leksene (nesten) hver gang. Men slik er ikke virkeligheta i skolen. Det vet elevene og det vet lærerne. Hva skjer da?

1. De som ofte ikke har gjort eller fått til leksene sakker stadig lenger etter. De møter skolen med dårlig samvittighet, føler seg dumme, gjør hva de kan for å skjule at de ikke har gjort leksene, tør ikke å spørre når de ikke forstår, i redsel for å avsløre seg. De oppfatter læreren som motstander, en som kontrollerer om lekser er gjort og deler ut straff. Noen blir stille, andre sinte og bråkete og prøver å gjenvinne selvtillit på usosialt vis. Uro i timen ødelegger for alle. Mobberne og de som gjør hærverk på skolen er gjerne elever som har gitt opp å gjøre lekser. Lekser skaper skoletapere.
2. Læren mister oversikt over hva eleven kan, og framdrifta i timene forkcludres: Dyrebar undervisningstid brukes til å kontrollere lekser og dele ut sanksjoner. Deretter har læreren

valget mellom enten å undervise som om alle har gjort leksene og la de andre seile sin egen sjø, eller starte timen som om ingen har gjort leksene og få med alle. De fleste velger det siste. Da opplever de flinke at de lærer lite nytt i timene. Det de flinke lærer mest av er det de gjør hjemme. De ønsker seg derfor lekser og klasser der det er arbeidsro.

3. Disse skadelige utslagene av lekser gjør større utslag i store klasser enn i små: I store klasser går det mer til å kontrollere leksene enn i små. I store klasser er det plass til flere som ikke gjør lekser. Dersom det er flere elever som samarbeider om å sabotere undervisninga, har læreren et problem.

Elevene i Digermulen begynte å jobbe mer selvstendig og å lære mer effektivt etter at vi kuttet leksene. Motivasjonen er bevart også i ungdomstrinnet. Det viser «Elevundersøkelsen». Jeg mener det kommer av:

1. Vi bruker ikke dyrebar undervisningstid til å høre i lekser og å gi sanksjoner til dem som ikke har gjort. Derimot starter vi timen med å repetere det vi lærte i forrige time og til å fortelle hva vi skal lære i denne.
2. Når elevene er positivt innstilt til å lære og ser på læreren som en venn og veileder, lærer de veldig fort. Den gode relasjonen mellom elev og lærer blir ikke ødelagt av at elever som ikke har gjort eller fått til leksene får inntrykk av at læreren er til for å kontrollere og å straffe.
3. Vi har dermed ingen elever med holdning om at det er dumt å være flink på skolen, og ingen beskyldninger mot flinke elever om at de er "strebere", noe vi opplevde før da vi ofte hadde et par elever i samme klasse som sjelden gjorde leksene, og som la band på motivasjonen til de andre.
4. Dermed har vi 100 % arbeidsro, noe som også de flinke elevene nyter godt av.
5. Vi har heller ikke hærverk eller mobbing i skolen vår. Jeg tror det har sammenheng med at elevene opplever at alle er på samme lag og jobber mot samme mål. Ingen blir hengt ut og føler seg krenket, en opplevelse elever får når de ikke har gjort leksene.

### **Blir foreldre overflødige uten lekser?**

Neida. Foreldrenes engasjement og interesse for hva barna deres gjør på skolen, hvordan de har det, og om skoleresultater, er avgjørende for i hvilken grad barna skal lykkes i skolen.

Vi ser stadig vekk at forskjellen mellom elever som det går godt med i livet etter skolen og de som klarer seg mindre bra, har vært at de første har hatt foreldre som engasjerte seg i barna sine. Men foreldre behøver ikke lekser for å stille de viktige spørsmålene: "Hvordan har det gått på skolen i dag" - "Hva jobber dere med akkurat nå" - "Jeg er stolt av deg hvor flink du er på skolen".

I Digermulen praktiserer vi ukesevaluering, en rutine av stor betydning for mange formål, også for informasjonsflyten mellom heim og skole: Hver fredag evaluerer elever og lærere uka som er gått. Elevene får ut et ark med noen faste og noen variable spørsmål om læringsmål for uka, om innsats og om trivsel (om gode og om de har hatt noen ubehagelige opplevelser). Elevene svarer skriftlig, kontaktlærer samler inn evalueringarkene og leser. Deretter er det elevsamtale med kontaktlærer hver uke (I tider med store klasser fikk hver elev samtale med kontaktlærer anna hver fredag.) Etter samtalen skriver kontaktlærer sine kommentarer på arket, og eleven leverer arket heime. Der kvitterer foreldrene på at de har lest og har mulighet til å skrive sine kommentarer før eleven



returnerer arket til kontaktlærer på mandag. (I tillegg har vi konferansetimer to ganger i året, som alle andre, og foreldremøter to ganger i året.)

### **Utjevner vi virkelig sosiale forskjeller?**

Jeg mener vi gjør det. De svakeste har blitt mye bedre og de skoleflinke har fått bedre arbeidsforhold i timene. Noen elever jobber også heime – fordi de har lyst, ikke av tvang. I den tida da vi ga lekser, var det jevnt over de samme elevene som ikke gjorde leksene. Det var elever til foreldre som ikke syntes at boklig lærdom var viktig, som støttet barna på at skole var bortkastet tid og at lærere var dumme. Barn av slike foreldre fanger vi bedre opp nå uten lekser, fordi tilnærmet alt skolearbeidet foregår på skolen under ledelse av en lærer. I årene med «Ny Giv» hadde vi ingen elever som kvalifiserte til ekstra tiltak. (de 10 % svakeste elevene i kommunen, som skulle få spesielle tilbud). Så er det riktig at barn av foreldre som bryr seg, gjør det enda bedre på skolen. Slik var det også da vi ga lekser. Marte Rønning (forsker på SSB) har sammenlignet resultater i skoler som ikke har lekser med skoler som har lekser. Hennes klareste konklusjon er at lekser viderefører klasseskille.

### **Litt hjemmearbeid likevel:**

Vi avtaler med foreldene til de små elevene at de leser høyt for dem, helst hver kveld. Det er fint for både liten og stor. Så får de små som har begynt å lese, litt leselekse. Det er fordi det er viktig å komme fort i gang med å kunne lese. Så oppfordres elevene til å øve hjemme på gangetabeller og å lese til prøver. Og for at overgangen til vg skole ikke skal bli for brå, gir vi litt lekser etter jul i tiende trinn."